

Utdanningsdirektoratet

**Skole og velferd: Hvordan vet vi
hva som gir fremgang?
Evalueringskonferansen 2014**

An abstract graphic design featuring a light gray background. In the lower right corner, there is a complex pattern of overlapping orange circles and lines. Some circles are solid orange, while others are hollow. Lines of varying thicknesses connect some of the circles, creating a network-like structure. The overall aesthetic is modern and minimalist.

Utvikling i norsk skole – hvordan måles den?

Etter ti år, 66 prosent dyrere skole og 43 tiltak er PISA-resultatene fortsatt middels

NYHETER - 1. halvår 2013
Etter ti år, 66 prosent dyrere skole og 43 tiltak er PISA-resultatene fortsatt middels

NYHETER - 1. halvår 2013
Etter ti år, 66 prosent dyrere skole og 43 tiltak er PISA-resultatene fortsatt middels

NYHETER - 1. halvår 2013
Etter ti år, 66 prosent dyrere skole og 43 tiltak er PISA-resultatene fortsatt middels

NYHETER - 1. halvår 2013
Etter ti år, 66 prosent dyrere skole og 43 tiltak er PISA-resultatene fortsatt middels

Blir bare dårligere i matt

NYHETER - 1. halvår 2013
Blir bare dårligere i matt

DEBATT

NETT

Et realfagsproblem

Et realfagsproblem

Realfagene har blitt...
Etter ti år, 66 prosent dyrere skole og 43 tiltak er PISA-resultatene fortsatt middels

Seks av ti positive til rushtidsavgift

NYHETER - 1. halvår 2013
Seks av ti positive til rushtidsavgift

Advarer mot testhysteri

NYHETER - 1. halvår 2013
Advarer mot testhysteri

Advarer mot testhysteri

NYHETER - 1. halvår 2013
Advarer mot testhysteri

Advarer mot testhysteri

NYHETER - 1. halvår 2013
Advarer mot testhysteri

Advarer mot testhysteri

NYHETER - 1. halvår 2013
Advarer mot testhysteri

Advarer mot testhysteri

NYHETER - 1. halvår 2013
Advarer mot testhysteri

Finsk refs. Nordmenn snubler i rettskrivningsreglene: Både det verd å finne ut om opplæring i bare én skriftlig målform gir noen bedring.

Et folk som ikke kan skrive?

Kommentar
Per Anders Madsen
Innledning

Norge er en nasjon av dyktigheiter og f...
Etter ti år, 66 prosent dyrere skole og 43 tiltak er PISA-resultatene fortsatt middels

Heller ikke i går ble lærerstreiken løst. Det vil ta lang tid før tilliten og samarbeidsviljen blir gjenopprettet.

Mistilliten er gjensidig

INNSIKTS
CUNNAR OGGE

I går blev lærerstreiken løst...
Etter ti år, 66 prosent dyrere skole og 43 tiltak er PISA-resultatene fortsatt middels

Fakta
Lærerstreiken

Etter streiken...
Etter ti år, 66 prosent dyrere skole og 43 tiltak er PISA-resultatene fortsatt middels

Fakta
Lærerstreiken

Etter streiken...
Etter ti år, 66 prosent dyrere skole og 43 tiltak er PISA-resultatene fortsatt middels

Fakta
Lærerstreiken

Etter streiken...
Etter ti år, 66 prosent dyrere skole og 43 tiltak er PISA-resultatene fortsatt middels

Fakta
Lærerstreiken

Etter streiken...
Etter ti år, 66 prosent dyrere skole og 43 tiltak er PISA-resultatene fortsatt middels

Fakta
Lærerstreiken

Etter streiken...
Etter ti år, 66 prosent dyrere skole og 43 tiltak er PISA-resultatene fortsatt middels

Noen kritiske påstander og kommentarer

- PISA og øvrige undersøkelser måler bare enkelte ferdigheter – hvor relevant er det?
- Rangeringene tar oppmerksomheten bort fra viktige pedagogiske spørsmål?
- Resultatene fra undersøkelsene er tilfeldige og ikke pålitelige?
- Norsk utdanningspolitikk skal ikke styres av OECD?

Innhold

- Internasjonale studier; formål, innhold, betydning
- Tilstand og utvikling i norsk skole
- Samlet kunnskapsgrunnlag
- Eksempler på nasjonale tiltak iverksatt på bakgrunn av tilstandsvurderingen
- Evaluering av tiltakene, erfaringer og utfordringer

Internasjonal kontekst

An abstract graphic design featuring a light gray background. In the lower-left corner, there is a solid orange rectangle containing the text "Internasjonal kontekst" in white. To the right of this rectangle, there is a complex, overlapping pattern of orange lines and circles of various sizes, creating a sense of movement and interconnectedness.

Prøver og internasjonale undersøkelser i kontekst

Utgangspunkt:

- OECD-studie fra 80 tallet om at Norge har dårlig system for å vurdere kvaliteten på opplæringen
- «PISA-sjokk 2001» (resultater fra 2000)
- Etablering av nasjonalt kvalitetsvurderingssystem fra 2004
- Arbeid med Kunnskapsløftet fra 2004 (innført 2006)
- Flere studier som viser svak vurderingskultur i norsk skole

Hvorfor internasjonale studier?

- Mulighet for å relatere norsk utdanning til andre land
- Måling av trender og utviklingstrekk
- Innspill til nasjonal politikkutforming
- Kompetansebyggende
- Stort datagrunnlag for videre forskning og analyser

Aktuelle studier og aktører

- **OECD**
  - PISA: 15-åringers kompetanse og ferdigheter i lesing, matematikk og naturfag
  - TALIS: Læreres og skolelederes oppfatning av læring og undervisning
- **IEA (International Association for the Evaluation of Educational Achievement)**
  - TIMSS: Matematikk og naturfag på 4(5) og 8(9) trinn
  - PIRLS: Leseferdigheter på 4(5) trinn
  - ICCS: Demokrati og medborgerskap
  - ICILS: Tverrfaglig IKT kompetanse

Hva vi måler er hva vi får?

– Har vi de riktige måleinstrumentene?

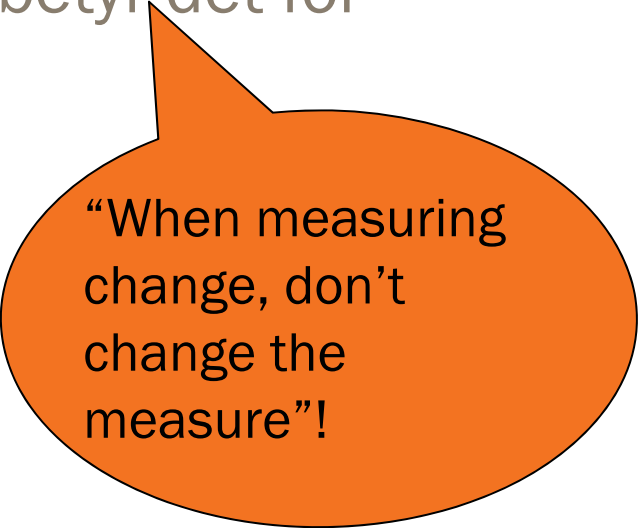

- Reading literacy, mathematics and science (PISA, TIMSS, PIRLS)
- ICT (PISA, ICILS)
- Democracy and Citizenship (ICCS)
- Collaboration and problem solving?
- Ability to communicate, reason and analyse?

Problemstillinger og utviklingstrekk

- Testene dekker bare utvalgte kompetanser og ferdigheter – økende etterspørsel etter ”bredere” studier
- Forandring vs trend; testene kan virke ”konserverende”
- Overgang til computerbasert testing – hva betyr det for kostnader, trend, pålitelighet
- Behov for bedre forklaringsgrunnlag
  - Korrelasjoner vs. Årsakssammenhenger
- Representativitet og test-tretthet
- Hva med adaptiv testing?
- Det du tester er det du måler .....

“When measuring change, don’t change the measure”!

Noen nye initiativ

- OECD: Education and Social Progress
  - Planlegger longitudinell studie for å undersøke sammenhenger mellom viktige ikke-kognitive ferdigheter og læring
- TALIS Video:
  - Planlegger komparativ videostudie for få mer kunnskap om sammenhengen mellom undervisning og læring.

An abstract graphic design featuring a light blue background. In the lower right corner, there is a complex pattern of overlapping orange circles and lines. Some circles are solid orange, while others are hollow with orange outlines. The lines are thin and orange, creating a network-like structure. A solid orange rectangular box is positioned in the lower left, containing white text.

Elevenes læringsutbytte - status og utvikling

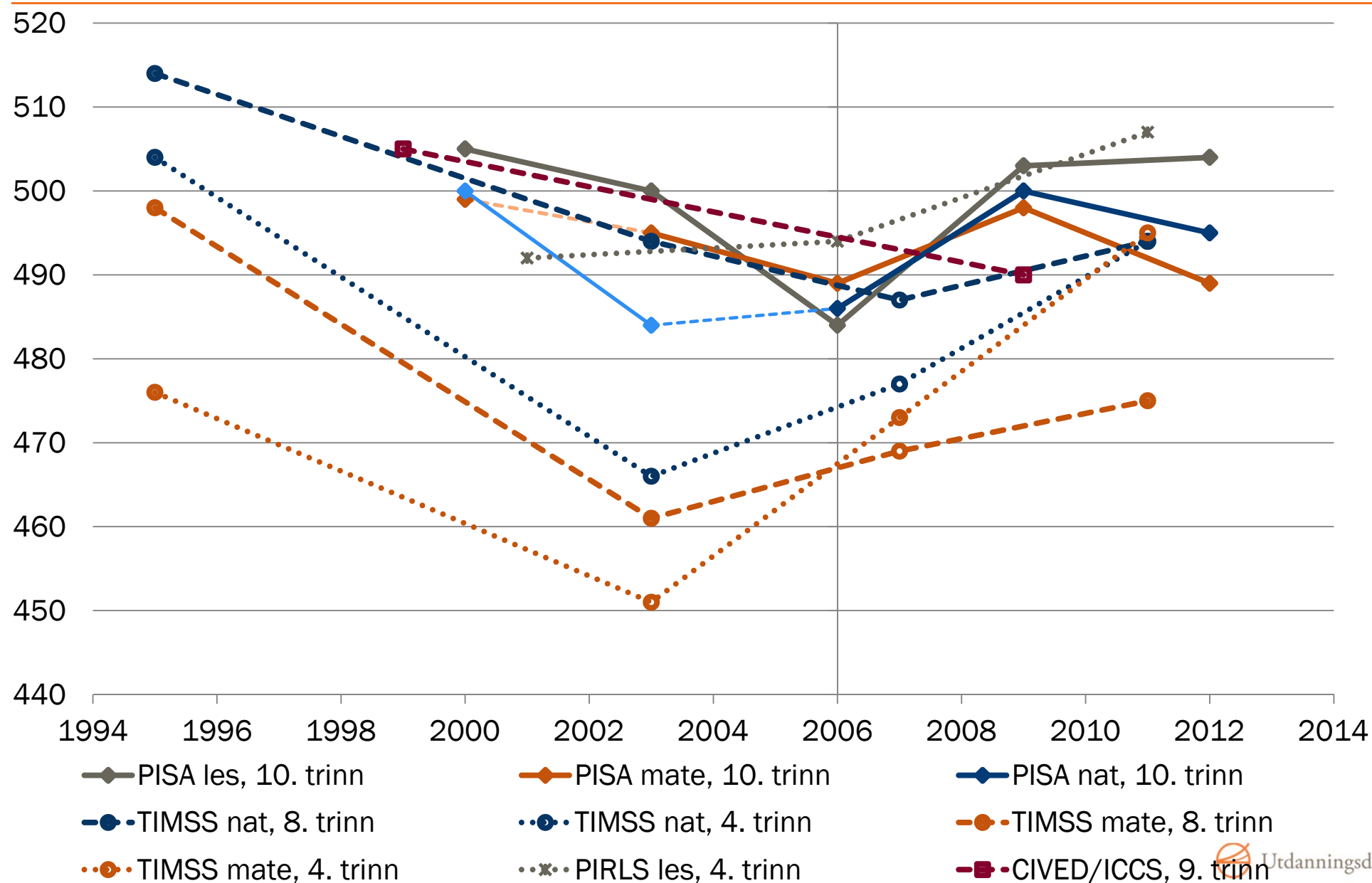
Den norske utviklingen

- "PISA-sjokk" i 2001 – norske resultater mye svakere enn forventet
- Nedgangen fortsatte utover 2000-tallet, med et bunn-nivå i PISA i 2006
- Etter 2006 har vi sett en positiv utvikling både i TIMSS, PIRLS og PISA
- Den positive utviklingen i PISA stagnerte med resultatene fra 2012

Trender på internasjonale studier

Andre funn

- PIRLS og TIMSS viser tegn til forbedring i resultatene på barnetrinnene – de elevene som ble testet i 2011 blir testet på nytt på ungdomstrinnet i 2015
- PIRLS og TIMSS bekrefter positiv utvikling når det gjelder læringsmiljø
- Oppfølging av lekser og tilbakemeldinger til elevene ser ut til å være styrket
- Både TIMSS og TALIS bekrefter lite spekter av læringsstrategier og fordypningsstrategier i fagene
- TALIS 2008 viste svak tilbakemeldingskultur og lite bevisst oppfølging av kompetanseutvikling. Dette ser ut til være styrket i TALIS 2013

Norsk skole – sett utenfra

- Et verdigrunnlag med vekt på likhet og likeverd
- Høy ressursinnsats, men resultater rundt gjennomsnittet
  - Tegn til bedring etter flere år med nedgang
- Skolekultur preget av positive relasjoner, tillit og tilhørighet
- Store individuelle forskjeller, men små skoleforskjeller
- Svak ledelseskultur – og svak tilbakemeldingskultur
  - Men positive tegn til bedre utvikling
- Smalt spekter av læringsstrategier, manglende oppfølging og fordypning

OECD:

Kjennetegn på systemer med god resultatoppnåelse

- Vekt på likhet og likeverd
- Hensiktsmessig ressursallokering med vekt på likeverdig fordeling
- Høy grad av autonomi
- Vekt på evaluering og vurdering (resultatoppfølging)
- Profesjonalisering av lærerrollen
- Satsing på høyt kompetente lærere

An abstract graphic design featuring a light gray background. On the right side, there is a complex pattern of overlapping orange circles and lines. Some circles are solid orange, while others are hollow with orange outlines. The lines are thin and orange, creating a network-like structure. A solid orange rectangular box is positioned on the left side, containing white text.

Det nasjonale kunnskapsgrunnlaget

Norsk utdanningspolitikk er basert på et bredt kunnskapsgrunnlag

---

- Nasjonale prøver og eksamen
- Elev- og lærlingeundersøkelsen
- Internasjonale undersøkelser
- Nasjonal forskning, evaluering og rapportering
- Utdanningsstatistikk
- Tilsynsrapporter
- Dialog med sektor

Hva vet vi nå?

- Vi har rikelig med korrelasjonelle data på hvordan utdanningssystemene fungerer. Egentlig så mye at vi har problemer med å tolke motstridende resultater. (f.eks. PISA og TIMSS)
- Vi vet veldig lite om kausalitet.
- Vi vet at sammenhenger mellom variabler er ikke de samme i alle land.
  - Det samme virker sannsynligvis ikke i ulike land og kulturer.
  - Vi må alle gjøre våre egne analyser, i vår egen sammenheng og kontekst.
- Enighet om at en variabel er kanskje den aller viktigste og det er:
  - Læreren og hva som skjer i klasserommet

An abstract graphic design featuring a light blue background. In the lower right corner, there is a complex pattern of overlapping orange circles and lines. Some circles are solid orange, while others are hollow. Lines of varying thicknesses connect some of the circles, creating a network-like structure. The overall style is modern and minimalist.

Eksempler på nasjonale tiltak

Ulike nasjonale tiltak

- Utviklingstiltak
- Støtte og veiledning
- Kompetanseutvikling
- Tilsyn
- Regelverksendringer

Atuelle tiltak nå

- Bedre læringsmiljø
- Vurdering for læring
- Fortsatt satsing på ungdomstrinnet
- Veilederkorps
- Styrking av realfagene på alle nivå
- Lærerløft
  - Stor vekt på etter- og videreutdanning for lærere

Hva kjennetegner utviklingstiltakene (eksempler)?

Læringsressurser på nett

Bedre læringsmiljø

Vurdering for læring

Ungdomstrinnssatsingen

Nettverksbygging

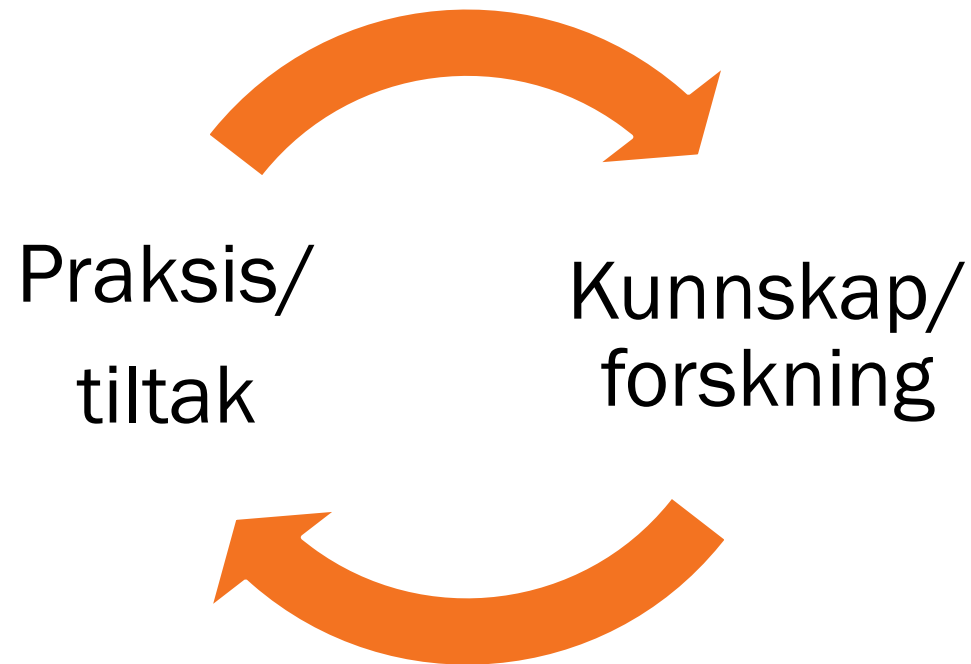
Skolebasert
kompetanseutvikling

An abstract graphic design featuring a light gray background. In the lower right corner, there is a complex pattern of overlapping orange circles and lines. Some circles are solid orange, while others are hollow with orange outlines. The lines are thin and orange, creating a network-like structure. A solid orange rectangle is positioned in the lower left, containing white text.

Hvordan skjer evalueringene?

En strategi for å lære

Hvordan etablere en god interaksjon mellom praksis/tiltak og kunnskap/forskning?

Evaluering av statlige utviklingstiltak

- Utgangspunkt i mål for satsingene
- Metodetriangulering: Dokumentstudier, breddeundersøkelser, bruk av registerdata der det er aktuelt, case-studier
- Utfordringer ved evalueringene:
  - Gir god informasjon om hvilke prosesser som settes i gang med utgangspunkt i tiltakene
  - Kan gi god informasjon om deltakernes **opplevelse** av tilfredshet og måloppnåelse
  - Gir ikke mulighet for måling av effekt på lengre sikt

Noen eksempler på ulike evalueringer

- Evaluering av Kunnskapsløftet
  - Omfattende paraplyprosjekt med eget programstyre. Mange forskningsmiljøer involvert.
- Satsing på ungdomstrinnet
  - Måle samspill mellom en rekke ulike virkemidler
  - Datainnsamling i to omganger på mange nivåer
  - Metodetriangulering
- Vurdering for læring
  - Tre faser: Kartlegging, casestudier av praksis, analyser av resultater og utbytte
- Et lag rundt læreren
  - Tre faser: Kunnskapsoversikt, modellutprøving, drøfting av modeller

Hvordan kan evalueringene bli bedre?

- God kartlegging av situasjonen før tiltaket iverksettes (kunnskapsoversikt)
- Tydelighet på mål og kjennetegn på måloppnåelse
- Bevissthet om ønsket effekt på kort og lang sikt
  - Valg av tiltak må avhenge av hvilke effekter man ønsker å oppnå
- Hvilke effekter vil vi måle?
  - Utvikling i læringsutbytte (langsiktig)
  - Endring i atferd (på kort og lang sikt)

Effektmåling

- Effekt: forskjell mellom utfall for en gruppe som har fått et tiltak og en som ikke har fått tiltaket
- For å måle effekt må man ha en sammenligningsgruppe (kontrollgruppe)
- Den klassiske effektmålingen: elevene deles i en forsøksgruppe og en kontrollgruppe
  - ..like stor sjanse for å havne i de to gruppene.

Når bør vi vurdere RCT

- Når vi forsøker å finne ut hvorvidt et tiltak fører til endring i utfall/utbytte
- Før et tiltak skaleres opp
- For å avgjøre om et tiltak fortsatt «virker» etter at det er skalert opp.

Når er RCTs mulig

- Lærere/foreldre/elever er villig til å delta
- Tiltaket innebærer en klar kontrast mot eksisterende praksis
- Tiltaket er klart definert med en klar «theory of action» (programteori)
- Utvalget er stort nok til å oppdage små endringer
- Tiltaket er relativt stabilt

Når er det etisk forsvarlig?

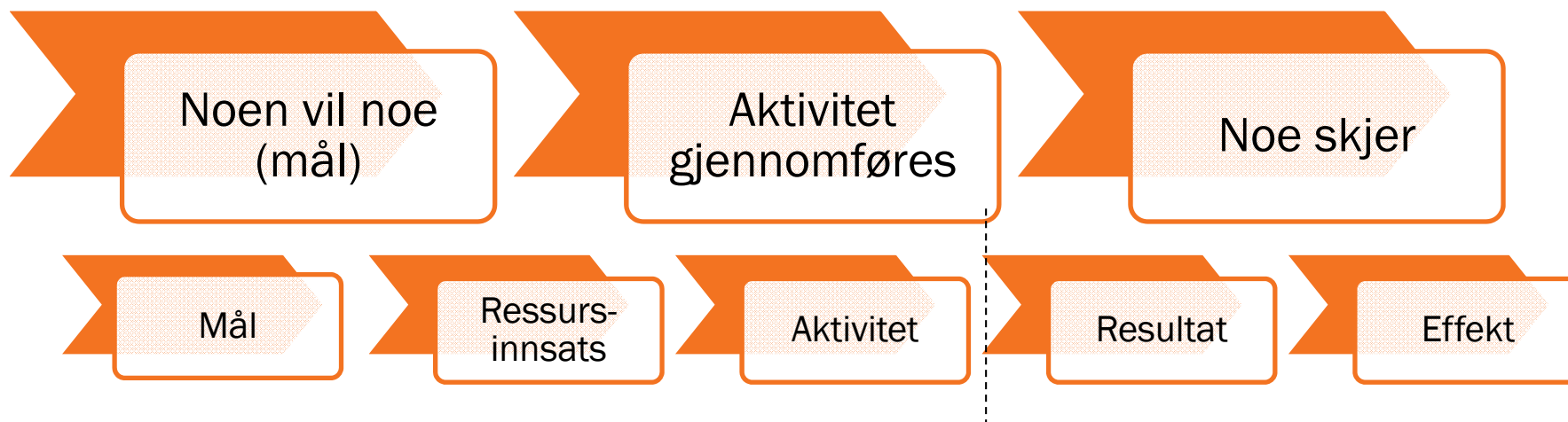

- Større etterspørsel etter tiltak enn tilbud – altså må prioritere mellom tiltak og mottakere
- Ingen kjente og uakseptable risikoer for de som deltar. Samtidig ikke kjent hvilke gevinster tiltaket gir.
- Deltagerne gir informert aksept for å delta

Logikken bak effektmåling

- Vil det som skjer oppfylle målene?
- Hvor stor er effekten?
  - hvordan fungerer mekanismene i den gitte konteksten (programteorien)

Effektmåling – vanlige utfordringer

- Uklare mål som effektene skal måles mot
  - Hva vil vi egentlig oppnå?
  - Finnes det en programteori? Holder den?
- Nivåproblematikk
  - Kontekstavhengige resultater
  - Stor mål – lite penger (der det gjelder)

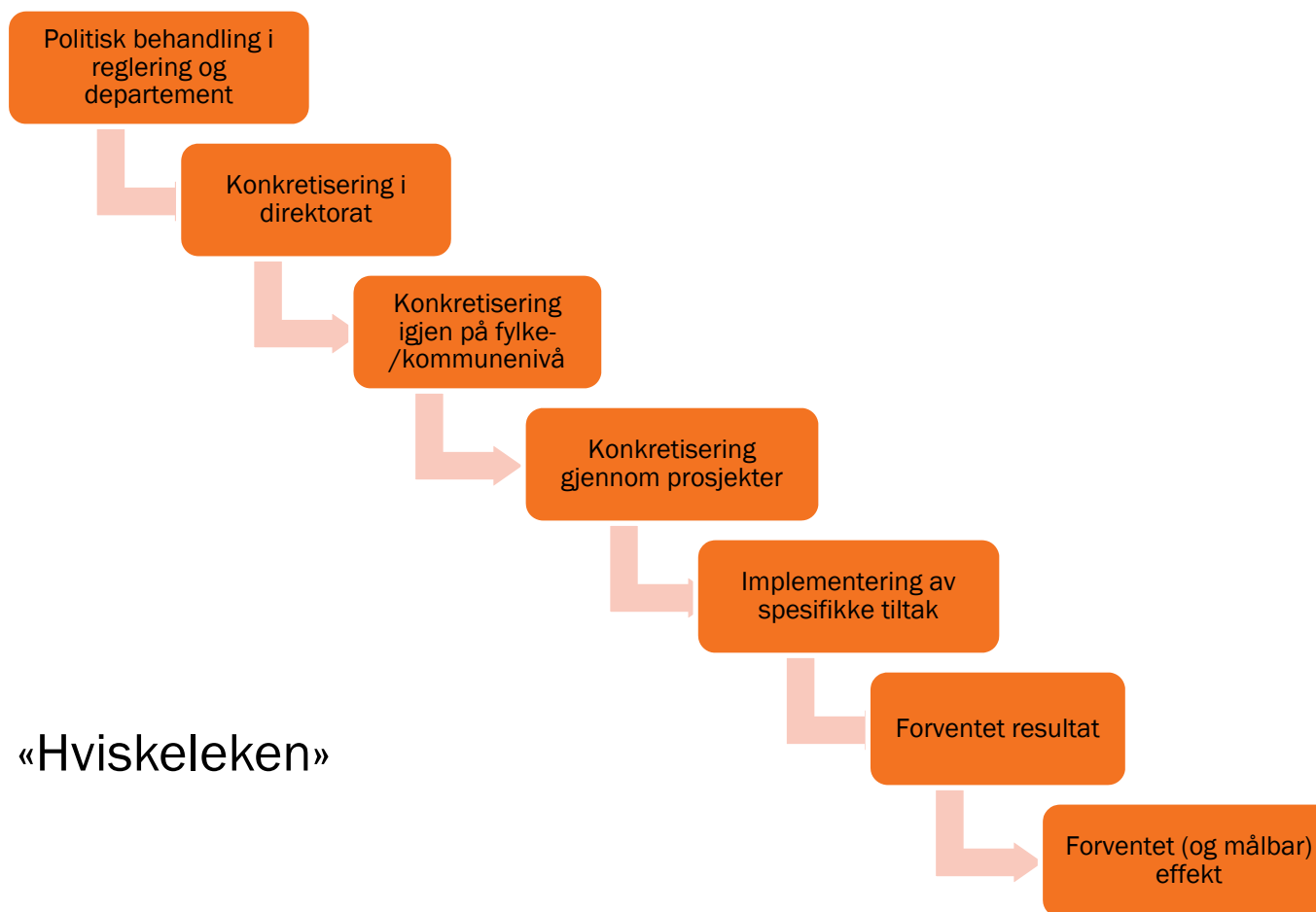
Utfordringer forts

- Det kontrafaktiske dilemma
  - Er det mulig å vite hvordan verden ville være uten tiltaket?
- Tidsforskyvning mellom tiltak og effekt
  - Hvilket tiltak (blant mange) ga hvilken effekt?
- Alternativ ressursbruk
  - Hvor stor skal effekten være for at dette er den optimale bruken av ressursene?
- Kvantifiserbare mål
  - Indikatorer som treffer (i forhold til teori)

Illustrasjon nivåproblematikk

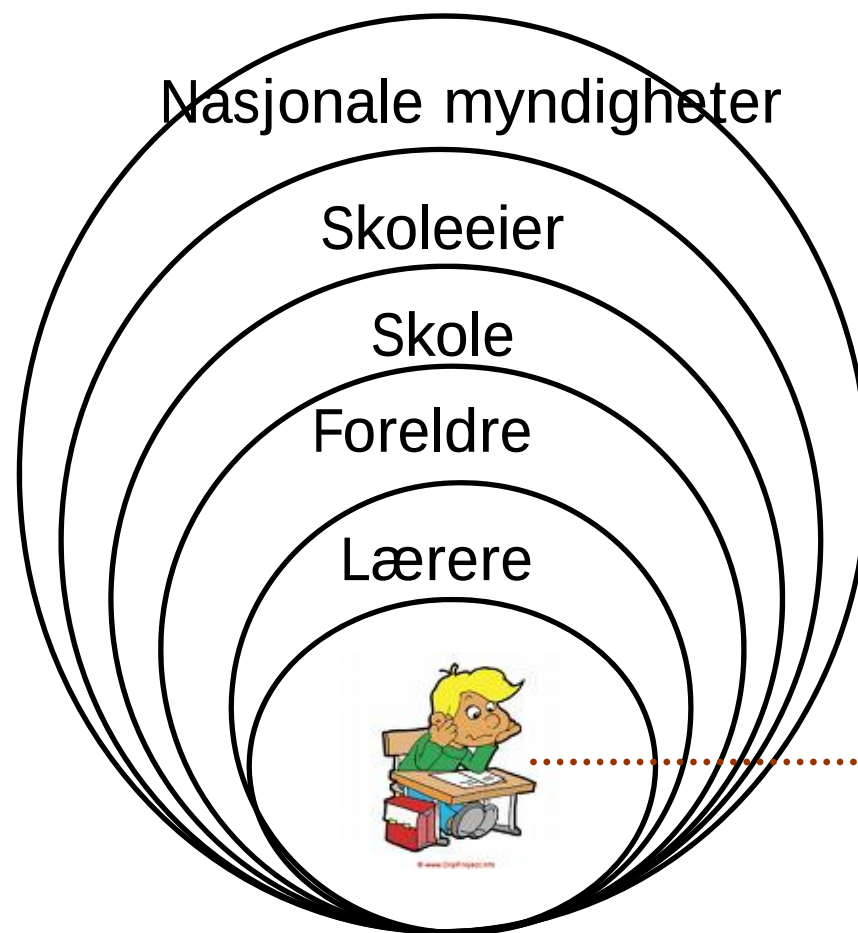

Oppsummering

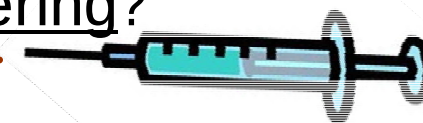

- Våre utdanningssystemer har aldri vært så godt dokumentert.
- Men:
  - Vi vet for lite om hva som foregår i klassene.
  - Vi vet også for lite om sammenhengen mellom undervisning og læring
- Vi trenger brukbare forklaringer på hva virker og hvorfor.

Det grunnleggende spørsmålet

Hva gjør vi for å
stimulere til god
læring?

Utdanningsdirektoratet